

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Wintra (soudce zpravodaje) a soudců Jaromíra Jirsy a Veroniky Křesťanové o ústavní stížnosti **S. K.**, t. č. ve Vazební věznici Olomouc, zastoupeného Mgr. Martinou Šamlotovou, advokátkou se sídlem Milady Horákové 1957/13, Brno, proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 11 To 318/2023-67 ze dne 19. prosince 2023 a usnesení Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č. j. 0 Nt 807/2023-17 ze dne 30. října 2023, za účasti Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, jako účastníků řízení a Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové, jako vedlejšího účastníka řízení, **takto**:

Ústavní stížnost se zamítá.

O d ů v o d n ě n í**I.****Stručné shrnutí podstaty nálezu**

1. Ústavní soud posuzoval, zda nedošlo k porušení tzv. principu kontradiktornosti v řízení při rozhodování o vazbě stěžovatele. Stěžovatel uvedl, že jemu ani jeho obhájkyňi nebyl doručen návrh rozhodnutí na prodloužení vazby. Zároveň nebylo konáno vazební zasedání. Ústavní soud po posouzení všech rozhodných okolností dospěl k závěru, že základní práva stěžovatele porušena nebyla, jelikož mu, zjednodušeně řečeno, prostor k vyjádření se ve věci dán byl. Ústavní soud však vytknul orgánům činným v trestním řízení některá dílčí porušení zákona, kterých se dopustily. Tento nálezn proto mj. ilustruje i to, jak porušení „prosté“ zákonnosti nemusí vést k protiústavnosti napadených rozhodnutí. Nález zároveň také stanoví minimální standard související s kontradiktorností řízení při rozhodování ve vazebních věcech. Samotným důvodům vazby se Ústavní soud nevěnoval, jelikož je ani stěžovatel sám v ústavní stížnosti nerozporuje.

II.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

2. Stěžovatel je trestně stíhán pro skutek kvalifikovaný jednak jako zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea druhá trestního zákoníku, jednak jako zločin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 odst. 1, odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. c) trestního zákoníku. Uvedená trestná činnost měla spočívat v úplatném zajišťování tzv. nelegální migrace.

3. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou vzal stěžovatele do vazby usnesením č. j. 0 Nt 708/2023-55 ze dne 15. 6. 2023. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel stížnost. Krajský soud však potvrdil existenci vazebních důvodů. Stěžovatel se poté obrátil na Ústavní soud, který usnesením sp. zn. I. ÚS 2909/23 ze dne 13. 12. 2023 shledal napadená rozhodnutí jako ústavně konformní a odmítl ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.

4. Obecné soudy dále rozhodovaly o prodloužení vazby. Právě rozhodnutími, napadenými v této ústavní stížnosti, byl stěžovatel ponechán ve vazbě podle § 72 odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 67 písm. a), c) trestního řádu. Ústavní soud nepovažuje za účelné na tomto místě podrobněji rekapitulovat, z jakých důvodů byl stěžovatel ve vazbě ponechán. Tyto důvody ve své ústavní stížnosti totiž ani sám stěžovatel nerozporuje.

III.

Argumentace stěžovatele, vyjádření účastníků a vedlejších účastníků

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti brojí výhradně proti procesnímu postupu orgánů činných v trestním řízení při rozhodování o prodloužení vazby. Stěžovatel namítá porušení práva na spravedlivý proces a na obhajobu. Uvádí, že okresní soud v rozporu s ustanovením § 62 odst. 2 trestního řádu nedoručil jeho obhájce návrh krajského státního zastupitelství (KSZ) na rozhodnutí o dalším trvání vazby. Doplnil, že tento návrh KSZ nebyl doručen ani samotnému stěžovateli. Stěžovateli byl pouze dne 13. 10. 2023 pracovníkem vězeňské služby předložen přípis soudu, ve kterém byl dotazován, zda žádá nařízení vazebního zasedání. Tímto postupem soudu bylo stěžovateli znemožněno, aby se vyjádřil k návrhu státního zástupce.

6. Ústavní soud si k posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti vyžádal vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení. Vzhledem ke značné rozsáhlosti spisového materiálu si současně Ústavní soud k ověření zásadních tvrzení stěžovatele nevyžádal celý trestní spis, ale pouze jeho dílčí fragmenty, které považoval za rozhodné pro posouzení věci. Ústavní soud si vyžádal však celý spis ve věci o trvání vazby sp. zn. 0 Nt 807/2023, který je pro posouzení věci zásadní.

7. Ústavní soud proto nejprve dne 7. 2. 2024 zaslal žádost krajskému soudu o kopii přípisu soudu, kterým byl stěžovatel dotázán, zda žádá konání vazebního zasedání anebo nikoli (č. 1. 14, dále jen „přípis soudu“). Zároveň si Ústavní soud vyžádal zaslání doručenků k návrhu státního zastupitelství na rozhodnutí o dalším trvání vazby. Na to krajský soud zaslal přípis soudu a zároveň Ústavnímu soudu sdělil dne 9. 2. 2024, že ze spisu nevyplývá, že by návrh na rozhodnutí o dalším trvání vazby byl stěžovateli doručen.

8. Dne 13. 2. 2024 zaslal Ústavní soud ústavní stížnost k vyjádření okresnímu soudu i krajskému soudu, stejně jako Krajskému státnímu zastupitelství v Hradci Králové. Ústavní soud se vyjma obecné výzvy k vyjádření výslovně dotázal, zda stěžovateli a/nebo jeho právní zástupkyni (obhájkyň) bylo avizováno rozhodování o prodloužení vazby i jiným způsobem, než zasláním přípisu soudu.

9. Okresní soud na tuto výzvu k vyjádření reagoval dne 15. 2. 2024. Uvedl, že návrh státního zástupce na rozhodnutí o dalším trvání vazby byl obviněnému a jeho obhájkyňi zaslán až společně s napadeným usnesením o prodloužení vazby, a to dne 30. 10. 2023. Okresní soud potvrdil, že rozhodování o prodloužení vazby bylo explicitně avizováno pouze skrze přípis soudu, předaný stěžovateli vězeňskou službou. Okresní soud však současně má za to, že obviněnému „(...) byla zcela srozumitelně poskytnuta možnost, aby mohl jednoznačně projevit svoji vůli ve vztahu k dalšímu trvání vazby, (...)“. Okresní soud uvedl, že dne 18. 10. 2023 obdržel podání obhájkyňe, ve kterém uvádí, že pokud by bylo nařízeno vazební zasedání, je přáním obviněného účastnit se jej prostřednictvím videokonference. Toto podání však okresní soud vyhodnotil pouze jako informaci ze strany obhájkyňe o tom, jakou formou by se obviněný chtěl zúčastnit vazebního zasedání, pokud by k jeho konání soud přistoupil. Okresní soud podání obhájkyňe nevyhodnotil jako žádost o konání vazebního zasedání. Proto jej soud nenařídil.

10. Krajský soud ve svém vyjádření ze dne 15. 2. 2024 sdělil, že z obsahu spisu nevyplývá, že by návrh na prodloužení vazby byl stěžovateli nebo jeho právní zástupkyni (obhájkyň) doručen. Uvedl také, že ze spisu nevyplývá avizování rozhodování jiným způsobem než přípisem soudu. V podrobnostech krajský soud odkázal na své závěry z napadených rozhodnutí, zejména na bod 11 odůvodnění, ve kterém se krajský soud zabýval stěžejní stížnostní námitkou procesního charakteru o nařízení, respektive nenařízení vazebního zasedání.

11. Státní zástupce krajského státního zastupitelství se k žádosti Ústavního soudu vyjádřil přípisem ze dne 19. 2. 2023. V něm nejprve uvedl, že návrh na prodloužení vazby podal k okresnímu soudu dne 10. 10. 2023, přičemž ani obviněnému ani obhájkyňi jej nezasílal, neboť to trestní řád neukládá. Zároveň státní zástupce uvedl, že stejnopis návrhu na prodloužení vazby se stal součástí spisu dne 11. 10. 2023. V té souvislosti považoval státní zástupce za důležité zmínit, že obhájkyňe stěžovatele dne 19. 10. 2023 realizovala nahlížení do spisu. Státní zástupce tedy dovozuje, že obhájkyňe musela být s návrhem na prodloužení vazby obeznámena. Státní zástupce také poukázal na to, že obhájkyňe v rámci společné obhajoby s JUDr. Jiřím Slezákem zastupuje i bratra stěžovatele, v jehož případě bylo vazební zasedání konáno, a při kterém tak byl JUDr. Slezák s to nabýt povědomost o důvodech prodloužení vazby, jelikož ty byly od počátku u obou těchto obviněných (stěžovatele i jeho bratra) v zásadě totožné. Konečně státní zástupce zmínil také, že by na ústavní stížnost mohlo být pohlíženo jako na nepřipustnou, jelikož proti výrokům II., III. a IV. byla přípustná stížnost k Vrchnímu soudu v Praze. Státní zástupce tedy shrnuje, že stěžovatel i jeho obhájkyňe měli dostatek času se k návrhu na prodloužení vazby vyjádřit a nejpozději ode dne 19. 10. 2023 (od nahlížení obhájkyňe) s ním byla obhájkyňe prokazatelně seznámena.

12. Ústavní soud zaslal vyjádření soudů a státního zastupitelství k replice stěžovateli. Právní zástupkyně stěžovatele v něm uvedla nejprve, že sice skutečně prováděla nahlížení do spisu dne 19. 10. 2023, avšak s návrhem na prodloužení vazby se neseznámila. Spis je totiž značně rozsáhlý a také podle tvrzení právní zástupkyně není spisový materiál v rozporu se zákonem opatřen soupisem přijatých dokumentů. Za zcela lichou považuje

argumentaci tím, že měla možnost se seznámit s argumentací státního zastupitelství prostřednictvím společného zastupování bratra stěžovatele. Právní zástupkyně zopakovala, že podle ní skutečně došlo k porušení základních práv stěžovatele.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas; usnesení o zamítnutí stížnosti krajským soudem bylo stěžovateli doručeno 2. 1. 2024 a ústavní stížnost byla podána 30. 1. 2024.

14. Ústavní stížnost podal oprávněn stěžovatel, který byl účastníkem řízení, v němž obecné soudy vydaly napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

15. Ústavní stížnost je zároveň přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva. Ústavní soud nepřehlédl, že proti výrokům II., III. a IV. napadeného usnesení krajského soudu lze podat stížnost k Vrchnímu soudu v Praze, o čemž byl stěžovatel krajským soudem, poučen (§ 141 a násl. trestního řádu). Uvedenými výroky však byly zamítnuty pouze návrhy na nahrazení vazby. Z toho plyne, že stěžovatel by sice ve stížnostním řízení u Vrchního soudu v Praze teoreticky mohl argumentovat procesními pochybeními, které namítá v ústavní stížnosti. Avšak i při hypotetickém vyhovění této stížnosti by se stěžovatel, jednoduše řečeno, nedomohl zrušení rozhodnutí o prodloužení vazby. Stěžovatel navíc proti výrokům o nenahrazení vazby žádné věcné námitky nepřinášel. Bylo by proto ryzím procesním formalismem odmítnout ústavní stížnost jako nepřípustnou a *de facto* nutit stěžovatele k brojení proti výrokům, proti kterým sám neměl věcných námitek. Ústavní soud proto shledal, že nejsou splněny podmínky pro odmítnutí ústavní stížnosti jako nepřípustné, jelikož princip subsidiarity ústavní stížnosti byl stěžovatelem respektován.

V.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

V./a

Obecná východiska, kontradiktornost v řízení při rozhodování o vazbě

16. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřizen a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když došlo k porušení zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem“, ale až tehdy, představuje-li takové porušení zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody (srov. nález sp. zn. II. ÚS 45/94 ze dne 25. 1. 1995 či sp. zn. I. ÚS 3106/23 ze dne 20. 12. 2023; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>).

17. Stěžovatel v ústavní stížnosti vznáší námitky, které se týkají téměř výhradně tzv. kontradiktornosti řízení. Jak plyne z ustálené judikatury Ústavního soudu, právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem v rámci rozhodování o vazbě či jejím dalším trvání a z toho vyplývající právo být slyšen v kontradiktorním řízení je třeba

považovat za zcela základní prvek práva na spravedlivý proces ve věci zbavení osobní svobody (nález sp. zn. II. ÚS 1415/22 ze dne 27. 7. 2022).

18. Taktéž např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 3326/13 ze dne 15. 1. 2014 Ústavní soud konstatoval, že právo na osobní slyšení i ve vazebním řízení je zaručeno čl. 38 odst. 2 Listiny. Pohledem tohoto základního práva je proto třeba posuzovat situace, kdy (vazební) věc není projednána v přítomnosti účastníka řízení. Námitky týkající se práva být slyšen při rozhodování o vazbě proto v žádném případě nelze brát na lehkou váhu, jelikož jsou ze své podstaty vždy ústavněprávně relevantní. Ústavní soud se jimi tedy vážně zabýval i v tomto řízení.

19. Při posuzování námitek stěžovatele je relevantním základním právem především osobní svoboda jednotlivce chráněná čl. 8 Listiny, který současně stanoví ústavněprávní rámec pro její případné omezení. Nikdo nemůže být zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. To platí výslovně dle čl. 8 odst. 5 Listiny také pro vazební řízení. Nadto dané ustanovení Listiny vyžaduje, aby rozhodnutí o vzetí do vazby činil soud, čímž dochází k otevření prostoru pro plné uplatnění procesních práv zaručených hlavou pátou Listiny, jež současně vyplývají z čl. 5 a 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tj. práv spadajících do komplexu práva na spravedlivý proces (nález sp. zn. IV. ÚS 1466/19 ze dne 12. 2. 2020).

20. Důležitost principu kontradiktornosti ve vazebních věcech zdůrazňuje také Evropský soud pro lidská práva (ESLP). Podle něj je vždy nutné trvat na kontradiktorní povaze řízení, včetně dodržování principu rovnosti zbraní mezi stranami, tj. státním zástupcem a obžalovaným (viz rozsudek ESLP ve věci Nikolova proti Bulharsku ze dne 25. 3. 1999, stížnost č. 31195/96, § 58; rozsudek ve věci Venet proti Belgii ze dne 22. 10. 2019, stížnost č. 27703/16, rozsudek ve věci Stašaitis proti Litvě ze dne 21. 3. 2002, č. stížnosti 47679/99, § 67).

21. Ústavní soud dbá na to, aby bylo o vzetí a setrvání obviněného ve vazbě rozhodováno ve spravedlivém procesu, v němž budou zajištěna všechna práva obviněného (nález sp. zn. II. ÚS 3689/17 ze dne 26. 1. 2018). Avšak, jak Ústavní soud, tak ESLP dospěly k závěru, že z článku 5 odst. 4 Úmluvy nelze dovodit povinnost automaticky ve všech případech rozhodování o dalším trvání vazby (tj. na rozdíl od prvotního rozhodování soudu o vzetí do vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy) plně respektovat všechny záruky spravedlivého trestního procesu zakotvené v čl. 6 Úmluvy. Opačný výklad by byl ryzím formalismem, byť je nepochybné, že i v těchto případech procesní záruky nesmějí být výrazně nižší, než jsou garance, které poskytuje článek 6 odst. 1 Úmluvy (nález sp. zn. I. ÚS 3326/13, srov. obdobně rozsudek ESLP ve věci Husák proti České republice ze dne 4. 12. 2008, č. stížnosti 19970/04, § 43).

22. Základní otázkou při posuzování ústavnosti napadených rozhodnutí vzhledem k námitkám stěžovatele je tedy soulad s principem kontradiktornosti, který je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces. Podle ustálené a bohaté judikatury Ústavního soudu v sobě tento princip nese právo účastníků řízení seznámit se s každým důkazem nebo vyjádřením, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, přičemž účastníku řízení musí být dána možnost nejenom se s nimi seznámit, ale i se k nim vyjádřit (viz např. nález sp. zn. II. ÚS 828/06 ze dne 6. 2. 2007). Současně je však možné připustit, že jakkoliv se principy spravedlivého procesu včetně principu kontradiktornosti uplatní i na řízení, ve kterém je rozhodováno o vazbě, lze připustit, že záruky mohou být v tomto typu řízení proporcčně nižší (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 2942/13 ze dne 6. 8. 2014 nebo II. ÚS 3689/17).

23. Z § 33 odst. 1 a 5 trestního řádu vyplývá, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny obviněného poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. V případě rozhodování o prodloužení vazby se uplatní pravidlo zakotvené v § 73d odst. 3 trestního řádu, podle kterého se vazební zasedání koná, jestliže o to obviněný výslovně požádá (nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě). O svém právu žádat konání vazebního zasedání musí být obviněný poučen.

24. Z hlediska naplnění principu kontradiktornosti (slyšení obviněného) je pak nutno posuzovat každý případ individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti, včetně toho, zda byla uvedena nová, pro rozhodování o vazbě relevantní skutečnost či zda byla vznesena konkrétní námitka, jejíž prokázání by reálně mohlo opodstatněnost vazby zvrátit a z níž by vyplývala nutnost osobního slyšení stěžovatele (nález sp. zn. I. ÚS 1812/08 ze dne 30. 10. 2008).

25. Z uvedeného tedy vyplývá, že povinností soudu rozhodujícího o vazbě a zároveň minimálním ústavněprávním standardem v těchto situacích je sdělit obviněnému, že bude rozhodováno o jeho vazbě a zároveň mu vytvořit prostor pro účinné vznesení námitek, resp. pro vznesení požadavku na konání vazebního zasedání, přičemž obviněný musí být o tomto svém právu poučen zasedání (nález sp. zn. II. ÚS 3689/17, sp. zn. I. ÚS 3909/16 ze dne 18. 1. 2017).

26. Podle hodnocení Ústavního soudu obecné soudy tomuto minimálnímu ústavněprávnímu standardu dostály.

V./b

Použití obecných východisek na projednávanou věc

27. Za rozhodné považuje Ústavní soud především následující čtyři skutečnosti, které ve svém souhrnu s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu činí napadená rozhodnutí ústavně souladná.

28. Za prvé, stěžovatel byl prokazatelně a výslovně dotazován, zda žádá konání vazebního zasedání. Návrh na prodloužení vazby byl podán dne 10. 10. 2023, přičemž již 13. 10. 2023 byl stěžovateli předložen přípis soudu, který obsahoval návrh „prohlášení obviněného“ ve dvou variantách přeložených do turečtiny. Stěžovatel měl zakroužkováním buď označit variantu ve znění: „*chci, aby soud rozhodl o dalším trvání vazby v rámci soudního jednání*“, anebo ve znění: „*souhlasím s tím, aby o dalším trvání mé vazby rozhodl soud bez jednání a bez mé účasti*“. Stěžovatel označil druhou variantu a tuto svou volbu stvrdil podpisem. Soud tak dostal své povinnosti poučit obviněného o jeho právu požadovat konání vazebního zasedání, byť tak učinil poněkud netradičním způsobem, jak bude popsáno níže.

29. Za druhé, obhájkyň obviněného dne 18. 10. 2023 zaslala soudu podání, ve kterém uvedla: „*Obviněný tímto prostřednictvím své obhájkyň sděluje, že v případě nařízení vazebního zasedání, v němž by se mělo rozhodovat o návrhu státního zástupce na rozhodnutí o dalším trvání vazby, se tohoto jednání chce zúčastnit, a to formou videokonference.*“ Z toho je zjevné, že obhájkyň musela mít povědomí o tom, že ve věci jsou činěny další úkony směřující k rozhodování o prodloužení vazby. Ústavní soud se navíc ztotožňuje s výkladem, který učinil krajský soud v bodě 11 napadeného rozhodnutí, stejně jako okresní soud v bodě 2 odůvodnění. Okresní soud vzal v potaz, že přípis obhájkyň je formulován podmiňovacím způsobem, když shrnul: „*(...) toliko pro případ,*

že by soud dospěl k závěru, že je přeci jen namístě vazební zasedání nařídit, se ho chce zúčastnit formou videokonference a nechce být k němu eskortován.“ Tento výklad považuje Ústavní soud za logický. Z podání obhájkyne neplyne, že by konání vazebního zasedání výslovně žádala. Jen v takovém případě by jej soud byl povinen nařídit, jak Ústavní soud popsal výše.

30. Za třetí, obhájkyne stěžovatele prokazatelně nahlížela do spisu v době, kdy jeho součástí již byl návrh na prodloužení vazby, o jehož existenci údajně nevěděla (srov. záznam o nahlédnutí do trestního spisu ze dne 19. 10. 2023, č. j. NCOZ-5939-2159/TČ-2021-417501-O). Ze záznamu o nahlédnutí do spisu plyne i to, že obhájkyne si pořídila fotokopii předloženého spisového materiálu. I pokud by bylo možné dovodit, že skutečnosti uvedené v předchozích dvou bodech samy o sobě nevedly k dostatečnému informování stěžovatele a jeho obhájkyne o návrhu na prodloužení vazby, je zjevné, že obě tyto skutečnosti vedly obhájkyňu přinejmenším k tomu, aby si své pochybnosti ve spisu ověřila. To také učinila právě dne 19. 10. 2023, tedy šest dní poté, co byl stěžovateli předložen přípis soudu a jeden den poté, co obhájkyne zaslala soudu podání citované výše. Za daných okolností tedy obhájkyne musela být s návrhem na prodloužení vazby seznámena.

31. A konečně za čtvrté, není nerozhodné ani to, že stěžovatel ve své ústavní stížnosti nepředkládá žádné věcné námítky týkající se důvodů vazby. Také ve stížnostním řízení u krajského soudu stěžovatel namítal výhradně procesní pochybení soudu (č. l. 33 a 34). Přitom právě ve stížnostním řízení u krajského soudu stěžovatel měl příležitost vznést relevantní námítky proti prodloužení vazby. Z hlediska práva být slyšen při rozhodování o osobní svobodě považuje Ústavní soud za důležité právě to, že stěžovatel, i kdyby neměl příležitost se k důvodům vazby vyjádřit v prvním stupni, měl tuto možnost u krajského soudu. Stěžovatel navíc procesní prostor k vyjádření u krajského soudu využil téměř výhradně k formulování procesních námitek, nikoli námitek věcných. Tato skutečnost by sice sama o sobě nemohla být relevantní pro závěr o ústavnosti napadených rozhodnutí, avšak pro kontextuální posouzení napadených rozhodnutí relevantní je. Ostatně i samotný návrh na prodloužení vazby, se kterým se Ústavní soud seznámil, neobsahuje skutečnosti zcela nové či překvapivé. Pouze konstatuje další trvání vazebních důvodů a postup v dokazování (např. se ukázalo, že rozsah trestné činnosti z hlediska počtu zprostředkování nelegální migrace sahá do řádu tisíců osob). Lze tedy říci, že řízení jako celek se jeví být spravedlivým, což je pro posouzení Ústavním soudem rozhodné (srov. nálezn sp. zn. IV. ÚS 2442/23 ze dne 15. 11. 2023).

32. Lze tedy shrnout, že napadená rozhodnutí vyhovují požadavkům plynoucím z ústavního pořádku a kladeným judikaturou Ústavního soudu a ESLP. Stěžovatel byl poučen o možnosti požadovat konání vazebního zasedání, které nejen, že nevyužil (přičemž i to by z hlediska ústavněprávního postačilo), ale dokonce se jí výslovně vzdal. V takovém případě je od osobního slyšení obviněného možno upustit (srov. nálezn sp. zn. IV. ÚS 222/23 ze dne 3. 4. 2023).

VI.

Odlišení situace stěžovatele od případů porušení principu kontradiktornosti v judikatuře Ústavního soudu

33. Ústavní soud dále považuje za vhodné odlišit zde projednávaný případ od jiných situací, kdy konstatoval porušení principu kontradiktornosti při rozhodování o vazbě.

V nálezu sp. zn. III. ÚS 1447/17 ze dne 1. 8. 2017 rozhodoval Ústavní soud o situaci, v níž soudy nekonaly vazební zasedání, přestože nebyla splněna podmínka podle § 73d odst. 3 písm. b) trestního řádu (podmínka, že obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech). Stejně tak v nálezu sp. zn. I. ÚS 3326/13 soud nekonal vazební zasedání v rozporu s výslovnou žádostí obviněného. Oba tyto nálezy se tak v klíčových aspektech liší od zde posuzovaného případu, jelikož ani stěžovatel ani jeho obhájkyne o konání vazebního zasedání nepožádali.

34. Zde posuzovaný případ je odlišný taktéž od nálezu sp. zn. II. ÚS 3689/17. V něm stěžovateli nebyl ani doručen návrh na rozhodnutí o prodloužení vazby, ani nebyl o tomto rozhodování jiným způsobem vyrozuměn, stejně jako nebyl poučen o svém právu žádat vazební zasedání. Jak plyne z výše uvedeného, ve zde posuzovaném případě byl stěžovatel o právu požadovat vazební zasedání poučen a z kontextu případu plyne, že jak on, tak jeho obhájkyne si museli být rozhodování o prodloužení vazby vědomi.

35. Situace stěžovatele je odlišná i od okolností nálezu sp. zn. I. ÚS 3944/14 ze dne 18. 5. 2015. V něm Ústavní soud konstatoval porušení základních práv stěžovatele proto, že nebyl poučen o svém právu žádat konání vazebního zasedání, přestože mu byl doručen návrh na prodloužení vazby. Z toho je tedy patrné, že zásadní je právě to, aby měl obviněný šanci žádat konání vazebního zasedání, ve kterém by poté mohl uplatnit relevantní námitky. Pokud je však o tomto svém právu poučen a výslovně se jej dokonce vzdá, o porušení jeho základních práv se nejedná.

36. Konečně je situace stěžovatele v podstatných rysech odlišná i od případu Vecek proti České republice, ve kterém ESLP shledal porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy. Obvodní soud porušil právo stěžovatele na kontradiktorní řízení chráněné čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 5 odst. 4 Úmluvy tím, že stěžovatele žádným způsobem neinformoval o tom, že bude rozhodováno o vazbě. Ve zde posuzovaném případě stěžovatel o tomto informován byl (byť ne formou doručení návrhu na prodloužení vazby, která by byla procesně nejvhodnější).

VII.

Vytknutí dílčích procesních pochybení

37. Navzdory výše uvedeným závěrům o ústavněprávní souladnosti napadených rozhodnutí považuje Ústavní soud za důležité vytknout orgánům činným v trestním řízení některá jejich dílčí pochybení. Byť totiž Ústavní soud neshledal napadená rozhodnutí protiústavními, v určitých aspektech došlo k porušení podústavního práva. Také z toho důvodu nepovažoval Ústavní soud za vhodné v této věci rozhodnout o ústavní stížnosti jakožto o návrhu zjevně neopodstatněném. Věc totiž v pravém smyslu „zjevná“ není.

38. Ústavní soud se předně nemůže ztotožnit s argumentem obsaženým ve vyjádření krajského státního zástupce, který uvedl, že neexistuje povinnost zasílat obviněnému ani jeho obhájci návrh na prodloužení vazby. Jak již Ústavní soud v minulosti konstatoval, tato povinnost soudům vyplývá z § 33 odst. 1 a 5 i z § 73d odst. 3 trestního řádu. Podrobněji se k tomuto aspektu věci vyjadřuje Ústavní soud např. v bodech 16 až 18 nálezu sp. zn. II. ÚS 3689/17.

39. Ve zde posuzované věci šlo celkově o postup dosti nestandardní. Stěžovateli ani jeho obhájkyňi nebyl doručen návrh na rozhodnutí o prodloužení vazby. Přesto byl

stěžovatel poučen o právu žádat konání vazebního zasedání. I samotný přípis soudu, kterým tak bylo učiněno, předaný stěžovateli ve vazbě dne 13. 10. 2023, není zcela vhodnou formou, jak obviněného poučit o jeho právu žádat konání vazebního zasedání. To již z důvodu existence ustanovení § 62 odst. 2 trestního řádu, který ukládá povinnost doručovat písemnosti primárně obhájci. Stěžovatel je navíc cizím státním příslušníkem, který neovládá český jazyk. V takových situacích by orgány činné v trestním řízení měly zvláště dbát na dodržení pravidel vyplývajících z principu kontradiktornosti řízení.

40. Zcela logickým a zákonným by naopak bylo, aby stěžovateli a obhájce byl doručen návrh na prodloužení vazby právě s poučením o možnosti žádat konání vazebního zasedání (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 3689/17, bod 17). Standardním postupem, který by soud v tomto případě měl zvolit, tedy je, aby v rámci rozhodování o dalším trvání vazby v souladu s § 73d odst. 3 větou první trestního řádu obviněnému výslovně sdělil, že bude rozhodováno o jeho vazbě. Není přitom důvodu neučinit tak formou doručení návrhu na rozhodnutí o dalším trvání vazby. Soud je současně povinen poučit obviněného o jeho právu žádat konání vazebního zasedání (k čemuž mu standardně také určí lhůtu). Vše zde uvedené již Ústavní soud shrnul např. v nálezu sp. zn. III. ÚS 3813/18 ze dne 5. 3. 2019. Právní úprava týkající se vazebního zasedání je již řadu let účinná, v praxi soudů používaná a rovněž je jistě soudům známa nálezová judikatura Ústavního soudu s ní související.

VIII. Shrnutí

41. Shora uvedené skutečnosti však ve světle všech argumentů, jak Ústavní soud vysvětlil, nevedou k protiústavnosti napadených rozhodnutí. Ústavní soud tak mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků návrh podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 28. února 2024

Jan Wintr, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Lenka Kubacká